KEHA-keskus

LAUSUNTO
21.11.2024

Asiantuntijalausunto: HE xxx/2024 vp Hallituksen esitys kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttaminen

KEHA-keskus kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamiseksi. KEHA-keskus on antanut myös hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamiseksi useita lausuntoja, joihin asiantuntijalausunnossa viitataan (KEHA-keskuksen lausunnot 9.8.2024, VN/13118/2024, 26.9.2024, VN/13118/2024 ja 27.10.2023 VN/8329/2023).

Hallituksen esityksessä ehdotetaan toimeentulotuesta hyvinvointialueille ja Ahvenanmaan maakunnan kunnille aiheutuneiden kustannusten korvausajan lyhentämistä kolmesta vuodesta yhteen vuoteen. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen korvausajan lyhentämisen tavoitteena on toteuttaa kehysriihen ja budjettiriihen säästötavoitteita.

Vuosina 2023 ja 2024 täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen osuus KEHA-keskuksen käsittelemistä kotoutumislain mukaisista korvauksista on ollut noin 3 %. KEHA-keskus on korvannut kunnille ja hyvinvointialueille täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea vuonna 2024 yhteensä 5 295 029 euroa, mikä on 3 % maksettujen korvausten kokonaismäärästä. Vuonna 2023 toimeentulotukea korvattiin 3 199 437 euroa (3,6 %) ja vuonna 2022 yhteensä 3 985 300 euroa (3,6 %). Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen korvausajan lyhentämisen vaikutukset kotoutumislain mukaisiin korvauksiin ovat KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan vähäiset.

Euromääräisten vaikutusten sijaan korvausajan lyhentämisellä voidaan katsoa olevan kannustinvaikutusta lisätä työllistymistä edistäviä kotoutumis- ja työllisyyspalveluita. Toisaalta on huomioitava myös, että korvausajan lyhentäminen voi vaikuttaa esimerkiksi kiintiöpakolaisten vastaanottohalukkuuteen kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Ehdotetuilla muutoksilla voi olla taloudellisia ja viranomaisvaikutuksia. KEHA-keskus toimii valtakunnallisten tietojärjestelmien kehittäjänä ja ylläpitäjänä. Hallituksen esityksen muutokset voivat aiheuttaa tarvetta muuttaa kotoutumisen asiakastietojärjestelmää ja muita KEHA-keskuksen ylläpidossa olevia järjestelmiä. Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnistymässä erillisselvitys kotoutumisen edistämiseen liittyvien kustannusten korvaamisen kokonaisuudesta. Erillisselvityksen tavoitteena on selvittää tarkoituksenmukaisimmat ja kustannustehokkaimmat tavat korvata kunnille ja hyvinvointialueille niiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia ja arvioida samalla rahoituksen riittävyyttä. KEHA-

keskus pitää selvitystä tärkeänä työvaiheena, jossa taloudellisia ja viranomaisvaikutuksia voidaan riittävällä tavalla arvioida.

Toimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten korvausajan lyhentämisellä on jonkin verran vaikutuksia viranomaisen työmäärää vähentävästi. Työmäärää arvioitaessa on huomioitava Ukrainasta sotaa pakenevien tilapäistä suojelua saavien määrän mahdollinen kasvu. Koska ukrainalaisilla pakolaisilla ei ole oikeutta työmarkkinatukeen tilapäisen oleskeluluvan takia, voi se lisätä tarvetta toimeentulotukeen ja siten vaikuttaa viranomaisen työmäärään. Korvausten hakemiseen liittyviä tietojärjestelmä-, palveluvaranto- tai liitelomakemuutoksia ei lain muutoksesta aiheudu.

Hallituksen esityksen siirtymäsäännöksissä ei ole huomioitu ennen lain voimaan tuloa syntyneiden täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen korvaamista. Laissa kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja sen siirtymäsäännöksissä olisi hyvä säätää ennen lain voimaantuloa syntyneiden toimeentulotuen kustannusten korvaamisesta.

KEHA-keskus toteaa ruotsinkielisten lakitekstien korjaukset vastamaan suomenkielistä lakitekstiä tarpeelliseksi lisäykseksi.

KEHA-keskus tuo vielä lausunnossaan esille aiemmassa lausunnossa 26.9.2024 esittämänsä. KEHA-keskus on todennut lain 62 §:ssä lapsen korvausaikaan liittyvän tarkennuksen hyväksi. Lausunnossa kumottaviksi esitetyistä pykälistä KEHA-keskus on huomauttanut, että pakolaisten kuntaan ohjaamisen toimintoja ei voida tuoda osaksi kotoutumisen asiakastietojärjestelmää, jos laista (80 §) poistetaan hyvinvointialueen käyttöoikeus ko. järjestelmään. Lisäksi KEHA-keskus on katsonut, että hyvinvointialueen mahdollisuus osallistua palvelutarpeen arviontiin ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen voisi olla syy myöntää hyvinvointialueelle oikeus kotoutumisen asiakastietojärjestelmään. KEHA-keskus on lausunnossaan esittänyt, että esitetystä poistosta luovutaan.

Lisäksi KEHA-keskus on 26.9.2024 lausunnossaan todennut, että poistamalla kunnilta kotoutumisen edistämiseen liittyviä seuranta-, raportointi- ja tavoitteidenasettamisvelvoitteita ei merkittävästi kevennetä kuntien tehtäviä, mutta heikennetään kotoutumisen edistämisen asemaa osana kuntien muuta palvelurepertuaaria. Jos kotoutumisen edistämiseltä ei edellytetä kunnassa selkeää tavoitteenasetantaa tai seurantaa, katsoo KEHA-keskus, että riski sille, että kotoutumisen edistäminen ajautuu vapaaehtoisesti järjestetyksi toiminnaksi kasvaa merkittävästi. Lausunnossaan KEHA-keskus on esittänyt lisättäväksi lain 45 pykälään, että kunnan olisi suunnittelussaan otettava huomioon kotoutumisen edistämisen valtakunnalliset tavoitteet ja työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet kotoutuja-asiakkaiden osalta.

KEHA-keskus

LAUSUNTO
21.11.2024

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt yksikönjohtaja Pauliina Smolander ja ratkaissut KEHA-keskuksen johtaja Heikki Heikkilä

Tämä asiakirja KEHA/84674/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/84674/2024 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Heikkilä Heikki 21.11.2024 16:00

Esittelijä Smolander Pauliina 22.11.2024 05:52